

процес формування високого професіоналізму та педагогічної культури вчителів визначається інноваційною орієнтацією їх педагогічної діяльності. Вчитель повинен бути відкритим до новизни, креативності та експериментів в його роботі. Головний чинник інноваційного процесу в освіті визначаються в статті, серед яких є: новизна, оптимальність, ефективність, здатність застосовувати різноманітні інновації на практиці. Окремо авторами розкриті аспекти для подальшого дослідження цього питання.

Ключові слова: інновація, потенціал, освіта, новизна, ефективність

Анотація

В статье рассмотрены способы применения и роль инновационных процессов в образовании. Авторами указаны причины необходимости внедрения инноваций в образовании, а также требования к учителям для достижения эффективных результатов в этом процессе. Авторами отмечено, что процесс формирования высокого профессионализма и педагогической культуры учителей определяется инновационной ориентацией их педагогической деятельности. Учитель должен быть открытым к новизне, креативности и экспериментам в его работе. Факторы инновационного процесса в образовании определяются в статье, среди которых: новизна, оптимальность, эффективность, способность применять разнообразные инновации на практике. Отдельно авторами определены аспекты для дальнейшего исследования этого вопроса.

Ключевые слова: инновация, потенциал, образование, новшество, эффективность.

Summary

In this paper we describe the use of the role of the innovational processes in education. The author has pointed the reasons of the need of providing of innovations in education and also the requirements of teachers for getting better results in this process. The author has noticed that the process of forming of high professionalism and pedagogical culture of teachers is determined by the innovational orientation of their pedagogical activity. The teacher should be opened for novelty, creativity and experimentations in his work. The main criteria of the innovational process in education are determined in the article, they are: novelty, optimality, high efficiency, the ability to use the creative innovation in a massive experiment. The prospects for further investigation are also determined by the author.

Key words: innovation, potential, education, novelty, effectiveness.

УДК 37.018.43(485)

І. В. Роженко,
викладач
(Українська медична
стоматологічна академія)

ПСИХОЛОГО-ДИДАКТИЧНІ УМОВИ УПРАВЛІННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ ПРИ ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ

Постановка проблеми. У контексті проблем гуманізації та оптимізації освітнього процесу, ефективного управління навчально-пізнавальною діяльністю при впровадженні системи дистанційного навчання, особливе місце займає педагогічне проектування навчальної діяльності студентів. Адже реальне життя будь-якого навчального закладу з його проблемами, успіхами і невдачами неухильно підводить до усвідомлення гострої необхідності в кожному окремому випадку обґрунтувати саме оптимальний і гуманний вибір з наявних сьогодні умов, для того чи іншого варіанту навчання з урахуванням необхідного ефекту і витрат часу студентів і педагогів.

Проектування діяльності студентів у рамках технологій дистанційного навчання, природно, пов'язане з оптимальною побудовою

та реалізацією навчального процесу з урахуванням його цілей. Таке проектування є мотивованим способом зміни педагогічної дійсності на шляху до здійснення результатів освіти, реалізації можливості саморозвитку особистості та її самовизначення як суб'єкта діяльності в ціннісно-смысловому педагогічному просторі. Інакше кажучи, педагогічне проектування – це процес створення проектів педагогічної діяльності, що визначають результат – рівень успішності й результативності навчально-виховного процесу. Коротко покажемо суть найбільш значущої для дистанційного навчання педагогічної технології – технології індивідуалізації навчання.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз педагогічної літератури дозволяє відзначити деяку загальну тенденцію в підходах до виділення дидактичних принципів і їх класифікації різними дослідниками [1]. Ця тенденція полягає в спробах вийти на визначення та формування дидактичних принципів у результаті розгляду структурного складу теорії педагогіки з урахуванням складності її об'єкта. Дослідниками показано, що передумовою для формування знань є діяльність, при виконанні якої і при аналізі результатів якої психіка людини витягує інформацію про суттєві властивості реальності і будує їх моделі [2]. У різних психологічних теоріях навчання система організації такої діяльності описується по-різному. У більшості психологічних концепцій, розроблених за кордоном, мислення розглядається як автоматичний внутрішній процес, який протікає на основі його власних внутрішніх законів і регулюється якимись вродженими механізмами [3].

Мета статті – визначити психолого-дидактичні умови управління пізнавальною діяльністю студентів та провести моніторинг педагогічного проектування в умовах дистанційного навчання.

Методи дослідження. Педагогічне спостереження для визначення ефективності дистанційного навчання; опитувальні методи для вивчення й узагальнення педагогічного досвіду викладачів дистанційних курсів; узагальнення педагогічного досвіду організації дистанційного навчання у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Система управління пізнавальною діяльністю студентів в умовах дистанційного навчання повинна реалізовувати закономірності, що лежать в основі організації навчального процесу. У зв'язку з цим відзначимо, в першу чергу, що специфічний характер закономірностей навчання, що є складною обумовленістю об'єктивних і суб'єктивних чинників, говорить про особливу значущість принципів навчання як положень, вражаючих діалектику розвитку процесу навчання, взаємодії його істотних систем. Справді, адже саме принципи визначають подвійність практики навчання. З одного боку, орієнтуючись на них, можна обґрунтувати в кожному конкретному випадку необхідні керувні впливи на пізнавальну діяльність студента. З іншого боку, орієнтуючись на дидактичні принципи, можна оцінювати якість тієї чи іншої концепції навчання.

Мета створення різних дидактичних ситуацій полягає лише в тому, щоб спрямовувати цей процес на рішення пропонованих студентам

пізнавальних завдань, використовуючи певні зовнішні умови.

Інакше кажучи, ситуація, пізнавальна задача, методичні прийоми покликані “запустити” механізм мислення в студента. Викладач як головний повинен вирішувати питання постачання студента необхідною інформацією і створювати умови для відповідної діяльності. Вважається, що необхідні асоціації, прийоми розумової діяльності і її структури будуть формуватися і засвоюватися в ході розумової діяльності шляхом проб і помилок.

Потрібно відзначити, що на базі подібних психологічних механізмів дійсно можливе засвоєння знань певного плану і рівня.

Однак у концепціях, що описують ці механізми, практично ігнорується істинний об’єкт управління в навчанні людини – пізнавальна діяльність.

Крім того, біологічний підхід, реалізований у цих концепціях, не дозволяє врахувати і той факт, що навчання людини пов’язане з його особливостями функціонування відповідно до соціальних законів.

Основне завдання викладача полягає в тому, щоб формувати в ході навчання прийоми розумової діяльності через засвоєння студентами їх змісту, орієнтування в самостійному застосуванні і перенесення їх у нові ситуації. Реалізація систем розумових дій (операційних структур мислення) прямо залежить від типу пізнавальних завдань, у ході вирішення яких здійснюється навчання. Однією зі стратегій навчання є індивідуалізація.

- Індивідуалізація є необхідним чинником формування індивідуальності.

- Використання індивідуалізованого навчання по всіх досліджуваних предметах.

- Інтеграція індивідуальної роботи з іншими формами навчальної діяльності.

- Навчання в індивідуальному темпі, стилі.

- Передумовою індивідуалізації навчання є вивчення особливостей студентів, які, в першу чергу, слід враховувати при індивідуалізації навчальної роботи: здатність до навчання, навчальні вміння, навченість, пізнавальні інтереси.

- Індивідуальна робота вимагає адекватного рівня розвитку загально навчальних умінь і навичок.

Відзначимо, що сьогодні для цілей моделювання використовують велику кількість способів. Це і знакове моделювання – представлення змісту інформації у вигляді знакової моделі за допомогою операторів, і використання формул логічних відносин, і представлення змісту і структури навчальної інформації у вигляді графа [4].

Аналіз інформації дидактичних матеріалів для дистанційного навчання на основі розгляду складових її елементів і зв’язків між ними досить складний. На думку багатьох вчених, його доцільно вести, враховуючи різноманіття і складності форм дидактичних матеріалів, шляхом моделювання. При цьому доцільно враховувати інваріантність змісту навчальної інформації щодо її форми. При виборі способу моделювання дидактичних об’єктів, зважаючи на їх складність, мабуть, слід, перш за все, звернути увагу на необхідність досить конструктивного їх подання у формі моделі.

Якщо, наприклад, при навчанні студент ставить перед собою необхідність самостійно виявляти властивості й ознаки об'єктів у ході діяльності з ними, застосовувати до них відповідні поняття і вирішувати з їх допомогою деякі практичні завдання, то в основі розумових дій в цьому випадку лежать аналіз і синтез. Оскільки ці операції проводяться в ідеальному плані, то вони можуть здійснюватися на різних рівнях спільності: над самими об'єктами, над їх властивостями і ознаками, над їх відносинами.

Вимога управління навчальним процесом передбачає реалізацію в ньому алгоритму управління. У нашому випадку йдеться про опосередковане управління навчальною пізнавальною діяльністю в умовах дистанційного навчання.

Реалізація алгоритму управління повинна здійснюватися через певним чином побудовану структуру дидактичних матеріалів.

Різні аспекти алгоритму управління потребують додаткових теоретичних і експериментальних досліджень. Необхідно відзначити ті функції, які повинні виконувати навчальні програми при дистанційному навчанні:

- актуалізація вже наявних, а також формування, розширення і поглиблення нових знань і умінь;
- організація розуміння і запам'ятовування навчальної інформації в частинах і в цілому;
- формування і відпрацювання необхідних предметних і загальнонавчальних умінь;
- актуалізація життєвого досвіду студентів;
- організація самоконтролю за засвоєнням навчального матеріалу;
- формування здатності оцінювати власні результати;
- орієнтація на правильність застосування засвоєних знань і умінь (як способів діяльності).

Необхідно відзначити, що загалом його здійснення має допомагати реалізовувати показані дидактичні мети. Інакше кажучи, алгоритм управління повинен:

- допомагати студентам сприймати і переробляти навчальну інформацію (набувати знання);
- полегшувати процеси узагальнення і формування наукових понять, уявлень, закономірностей тощо;
- організовувати процеси закріплення і вдосконалення набутих знань, умінь і навичок;
- створювати ситуації, які потребують від учнів застосування набутих знань і вмінь;
- забезпечувати перевірку якості засвоєння знань та аналіз досягнень студентів;
- створювати в студентів стимул до навчання за рахунок повного усвідомлення ними мети та змісту запропонованих пізнавальних завдань.

Забезпечуючи образну сторону знань студентів, технічні засоби повинні в той же час сприяти організації їх опосередкованого пізнання, переходу від конкретного мислення до абстрактного і формуванню на

його основі методів наукового мислення [5]. У зв'язку з цим технічні засоби повинні забезпечувати відображення істотних ознак досліджуваних об'єктів і явищ і давати студентам матеріал для їх аналізу, синтезу, узагальнення та абстрагування.

У цілому, технічні засоби повинні забезпечувати програму роботи студентів над змістом навчального матеріалу (програму процесу його засвоєння), поєднання функцій навчання і виховання, посилювати можливості контролю і самоконтролю за ходом і результатами процесу засвоєння знань, допомагати в реалізації ідей диференційованого і проблемного навчання.

Висновки і перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Організуючи пізнавальну діяльність студентів в умовах дистанційного навчання відповідно рекомендацій психологічних концепцій засвоєння, слід мати на увазі особливості пізнавальних завдань, у ході вирішення яких йде навчання. Це дозволяє бачити при аналізі найрізноманітніші сторони і властивості досліджуваних об'єктів, а при синтезі – співвідносити і зіставляти їх на різних рівнях. Доведено, що формувати асоціативні механізми можна не тільки в ході вирішення студентами типових завдань, але і в процесі пошуку невідомих способів вирішення, в ході аналізу та синтезу вихідних даних.

Розглядаючи способи активізації сприйняття інформації дидактичних матеріалів студентами за допомогою технічних засобів, слід зазначити, в першу чергу, необхідність розробки спеціальної програми емоційних реакцій. Вирішення цієї задачі неможливе без правильного розуміння і використання всіх виразних засобів, які має сучасна навчальна техніка. При цьому слід зазначити, що використовувати сукупність виразних засобів навчальної техніки необхідно з урахуванням певних правил, обумовлених їх специфічними особливостями. Специфіка ж ця полягає, перш за все, в тому, що мова технічних засобів завжди повинна бути конкретною.

Методи реалізації розглянутих психолого-дидактичних умов управління пізнавальною діяльністю при дистанційному навчанні можуть бути використані при підготовці дистанційних курсів з компаративної педагогіки вищої школи, написанні дипломних і магістерських робіт, в системі підвищення кваліфікації викладачів вищих навчальних закладів.

Створення програми емоційних реакцій студентів – важкий процес, що вимагає глибокого проникнення в психологію студентів, знання законів сприйняття. Облік систем впливу і сприйняття повинен бути найважливішим і невід'ємним компонентом роботи, пов'язаної зі створенням дидактичних матеріалів для дистанційного навчання. Система сприйняття і система впливу повинні визначати композицію інформації і композицію заняття, тому що вони можуть допомогти активізувати засвоєння навчального матеріалу студентами шляхом прямого включення їх у процес пізнання, співтворчості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Björk E. E-LEARNING FOR ALL / E. Björk, S. Ottosson & S. Thorsteinsdottir. – Stockholm, Sweden : Swedish Institute, 2008.
2. Blanton W. E. Telecommunications and teacher education: A social constructivist review / W. E. Blanton, G. Moorman, W. Trathen // Review of Research in Education. – 1998. – No. 23. – P. 235–275.

3. Carnevale D. Assessing the Quality of Online Courses Remains a Challenge, Educators Agree: Neither federal officials nor accreditors offer much help, and private services are fledgling / D. Carnevale // The Chronicle of Higher Education. – 2000. – February 18.

4. International Review of Research in Open and Distance Learning. – 2002 –April. – ISSN: 1492-3831.

5. Löfström E. From strategic planning to meaningful learning: diverse perspectives on the development of web-based teaching and learning in higher education / E. Löfström, A. Nevgi // British Journal of Educational Technology. – 2007. – No. 38(2). – P. 312–324.

Анотація

Досліджено психолого-педагогічні умови ефективного управління пізнавальною діяльністю студентів при дистанційному навчанні та проведено моніторинг педагогічного проектування в умовах дистанційного навчання. Досліджено аспекти управління пізнавальною діяльністю студентів.

Ключові слова: дистанційне навчання, педагогічне проектування, моніторинг, технології навчання, пізнавальна діяльність

Аннотация

Изучено психолого-педагогические условия эффективного управления познавательной деятельностью студентов при дистанционном обучении и проведено мониторинг педагогического проектирования в условиях дистанционного обучения. Исследованы аспекты управления познавательной эффективного управления познавательной деятельностью студентов.

Ключевые слова: дистанционное обучение, педагогическое проектирование, мониторинг, технологи обучения, познавательная деятельность

Summary

Psychological and pedagogical effective management conditions of student's cognitive activity in distance learning are studied. Pedagogical projection monitoring is performed. Student's cognitive activity effective management aspects in distance learning are investigated.

Key words: distance learning, pedagogical projection, monitoring, education technology, cognitive activity.

УДК 373.1.(075.8)

Т. В. Синьова,

викладач

(Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса)

Л. І. Алексєєва,

викладач

(Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса)

М. Е. Алексєєв,

старший викладач

(Національний університет "Одеська юридична академія")

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СТУДЕНТІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ВИШУ

Постановка проблеми. Останнім часом геолінгвістична ситуація у світі й українському суспільстві істотно змінюється. Стало очевидним, що людство розвивається по шляху розширення взаємозв'язку й взаємозалежності різних країн, народів і культур. Сучасна дійсність ставить перед вітчизняною педагогічною наукою складне завдання виховання молоді в дусі миру й поваги до всіх народів, формування й розвитку в підростаючого